

Pennygången

12 familjer 36 vänner

Lena Gollvik
Högskolan för Design och Konsthantverk
Göteborgs Universitet
Designprogrammet Kandidat 180hp
Examensprojekt 15 hp
28 mars 2013

ABSTRACT

The residential area Pennygången in Gothenburg is planned to be restored in a very expensive way. As a consequence the rents will increase dramatically and about 80% of the people living there today will have to move. Existing social networks might be disrupted.

The aim of this project is to illustrate a part of the present social network at Pennygången in the form of a photobook.

I have photographed 12 families in their homes. These families know each other in 36 different ways. The final photobook illustrates all these friendships by presenting the families knowing each other in pairs.

Keywords: fotobok, Pennygången, sociala nätverk, gentrifiering, repetition

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

<i>INLEDNING</i>	<i>4</i>
Mål	4
Syfte	4
Bakgrund	4
Frågeställningar	4
<i>GENOMFÖRANDE</i>	<i>5</i>
Projektidé	5
Fotografering	5
Fotobokens koncept	5
<i>RESULTAT</i>	<i>7</i>
Fotobokens struktur	7
Mappens utformning	9
Fotobokens inledningstext	9
<i>REFLEKTION</i>	<i>10</i>
<i>KÄLLFÖRTECKNING</i>	<i>11</i>

INLEDNING

Mål

Att med eget fotografiskt material göra en fotobok som uppmärksammar Pennygången och de människor som bor där idag. Arbetet innebär att hitta en form för fotograferandet och att därefter göra ett lämpligt urval. Jag vill utforska fotobokens möjligheter att bringa struktur till detta bildmaterial. Framförallt vill jag undersöka själva bildsekvensen, ordningen i vilken bilderna presenteras, samt hur man kan ge rytm och liv åt läsandet genom att arbeta med igenkänning, upprepning och visuella pauser. Samtidigt vill jag hitta ett lämpligt format till fotoboken och hur eventuell text ska integreras i boken.

Syfte

Att i fotoboksform lyfta fram problemet med gentrifiering och människor som drabbas av den.

Bakgrund

Pennygången är ett bostadsområde i Högsbohöjd i Göteborg. Stena Fastigheter som äger bostäderna vill, mot hyresgästernas vilja, reovera och chockhöja hyrorna. Konsekvensen blir att många av de som bor där idag kommer att tvingas flytta. Det som händer på Pennygången är inte unikt, utan en del i en omfattande trend som innebär en allt större segregering och gentrifiering av staden.

Under min tid i Amsterdam där jag studerade på Gerrit Rietveld Academie, kom jag i kontakt med flera fotoböcker som breddade min syn på vad en fotobok är och vad den kan göra för fotografierna. I Amsterdam gjorde jag en fotobok där största designarbetet låg i själva bildsekvensen. För Lasse Brunström har jag studerat och skrivit om designen av nederländska fotoböcker från efterkrigstid till idag. Under min utbildning har jag tidigare närmast mig frågor som berör segregering.

Frågeställningar

Hur kan en liten aspekt berätta om ett större problem?

Hur kan fotoboken förtydliga och förstärka budskapet hos bilderna?

Vilka och hur många bilder behövs?

GENOMFÖRANDE

Projektidé

Idén till fotoprojektet började med ett besök på ett barnkalas. Jag visste sedan tidigare att jag ville göra ett fotografiskt projekt om Pennygången, men exakt vilken typ av bilder hade jag inte bestämt. Via en vän till mig blev jag bjuden på barnkalas hos en familj på Pennygången som jag inte kände sedan tidigare. Jag slogs av att det var så många grannar från området där. Det verkade vara en fin gemenskap i området. En kvinna på kalaset nämnde att en bidragande orsak till den fina gemenskapen var att husen saknade balkonger, vilket fick folk att träffas på gårdarna mellan husen.

Jag insåg att det var just gemenskapen som var viktig att lyfta fram. Just gemenskapen är något som är hotat om renoveringen genomförs och folk tvingas att flytta. Min idé blev att ta porträtt hos människor på Pennygången i sin hemmiljö, och därefter fråga om de kände någon annan i området som jag sedan skulle ta ett motsvarande porträtt hos. Det skulle alltså finnas kopplingar mellan de olika familjerna – en röd tråd som skulle leda mig vidare i min fotografering. Jag tänkte mig en bild per lägenhet, där helst alla som bodde i lägenheten var samlade. Den nederländska fotografen Judith van IJkens fotoserie MyFamily var en inspirationskälla till typen av porträtt – tydligt arrangerade bilder av människor uppställda framför kameran.¹

Fotografering

Fotograferingen började hos en av familjerna som jag mötte på barnkalaset. Därefter lotsades jag vidare till deras vänner i området. Detta upprepades tills jag hade 12 familjebilder.

För fotograferingen ville jag helst ha dagsljus samt att alla skulle vara hemma. Jag lånade en kamera och en extern blyxt från HDK. I de flesta fall räckte inte dagsljuset till utan jag fick jag använda blyxten som upplättning. I samråd med de boende valde vi en lämplig miljö för fotograferingen. Själva fotograferingen var tvunget att gå snabbt, eftersom jag i de flesta fall fotograferade barn som snabbt tröttnade. I två fall var jag inte nöjd med bilderna, varför jag fick komma tillbaka till familjerna för att ta nya bilder.

Fotobokens koncept

När fotograferingen var klar kom jag till frågan hur de 12 familjernas vänskapsband skulle kunna visas på ett bra sätt i fotoboksform. Det visade sig att kontaktnätet var rikare än vad jag hade trott från början – dessa 12 familjer kände varandra på totalt 36 olika sätt.

En inspiration sedan tidigare var Barbara Davatz fotobok *Portraits 1982, 1988, 1997 – As Time Goes By* (1999), som visar hur ett antal par förhållanden förändrats över tid. Då relationer har brutits har nya tillkommit i en intressant förgrening. Min första tanke var att i likhet med Barbara Davatzs relationsträd visa hur de 12 familjerna kände varandra med hjälp av linjer. Jag fick snabbt överge den tanken eftersom dessa 36 kopplingar bara skulle medföra en oerhört komplex och överskådlig röra av linjer.

Istället kom jag på att jag kunde visa varje vänskapsrelation som ett bildpar. Detta skulle innebära en hel del repetition av mina 12 fotografier, men samtidigt visa hur komplext ett socialt nätverk faktiskt kan vara. Fotobok – *P.I.* (2011) med fotografier av den nederländska

¹ www.judithvanijken.nl

fotografen Nico Bick och design av Joost Grootens inspirerade till att använda lösa blad för vänskapskombinationerna. Lösa blad skulle i mitt fall fungera väl eftersom det signalerar att vänskaper kan komma till, alternativt försvinna, genom att man lägger till respektive tar bort blad.



bild 1. En av familjerna tillsammans med de 8 familjer som den känner. Bildparen placerade på golvet var bästa sättet att få en överblick över alla vänskaper.



bild 2. Små utskrivna bilder placerade och omplacerade på vikta blad med tejp var en hjälp för att hitta en fungerande struktur för boken.

RESULTAT

Jag har tagit familjeporträtt i sin hemmiljö av 12 familjer som bor på Pennygången idag. Det finns en stark gemenskap i området och just dessa familjer känner varandra på 36 olika sätt. Projektet har utmynnat i en fotobok som visar dessa 36 vänskapsband genom att bilder på familjer som känner varandra paras ihop. Om en familj känner 4 andra i området, visas deras bild således 4 gånger, alltid i kombination med någon de känner. Detsamma gäller för de andra familjerna som är med i projektet. Det räcker med att någon i familjen känner någon annan i en annan familj för att det ska räknas som ett vänskapsband. Hela familjen behöver inte känna hela den andra familjen.

Den färdiga fotoboken består av dessa 36 bildpar tryckta på lösa, vikta blad. Fotobladen hålls samman med hjälp av en omslutande mapp, som också innehåller information om projektet.



bild 3. Den färdiga fotoboken.

Fotobokens struktur

Det finns 12 ”häften” – ett för varje familj. I varje häfte visas denna familj alltid överst tillsammans med någon som de känner, se bild 5a. Fotografierna har både höjd- och liggande format. Då två familjer på fotografier av liggande format känner varandra, presenteras de på en sida, men då den ena eller båda av fotografierna är i höjdformat, presenteras de över en vikt kant. Då är bilderna aningen flyttade neråt samt förskjutna inåt vikningen, se bild 5b.



bild 4. Alla 12 häften – ett för varje familj.



bild 5a. I en familjs häfte visas denna familj alltid överst tillsammans med någon som de känner.



bild 5b. Då den ena eller båda av fotografierna är i höjdformat, presenteras de över en vikt kant.

Varje vänskapskombination presenteras bara en gång, vilket betyder att vänskapsrelationen mellan två familjer enbart finns med i den ena av familjernas häften, inte i bådas. Detta för att undvika dubletter. Detta innebär att ca hälften av en familjs vänskapsband finns med i denna familjs häfte. Resterande vänskapsrelationer finns placerade i de andra familjernas häften. Om man vill veta hur många en viss familj känner behöver man därför bläddra igenom alla häften.

Lösa blad används eftersom det signalerar att vänskaper kan komma till, alternativt försvinna, genom att man lägger till respektive tar bort blad. Det tjocka pappret förstärker vänskapernas värde.

Mappens utformning



bild 6. Mappens framsida och när man lyft på den första fliken.

Utvändigt finns enbart fotobokens titel, men då man lyfter den översta fliken möts man av inledningstext på höger sida. På mappens insida finns alla de 12 bilderna tryckta i svartvitt som ett index med tilläggsinformationen om var varje familj bor; Pennygården 38, Pennygården 40 osv. Färgen grå används för att färgbilderna på de lösa bladen ska framhävas och inte störas av en rörig bakgrund. Genomgående används 11p Helvetica Neue Bold.

Mappen är medvetet utformad på ett sparsamt sätt, jag vill att den ska kännas som ett arkiv – ett arkiv över vänskaper på Pennygården.

Fotobokens inledningstext

Just nu pågår den största omvandlingen av Göteborgs centrala stad sedan rivningsvågen under 60- och 70-talet. Innerstaden expanderar och dess gränser flyttas längre ut när resursstarka grupper vill bo centralt. I takt med ökande boendekostnader och en allt tuffare bostadsmarknad trycks mindre bemedlade samhällsgrupper allt längre ut i periferin.²

Pennygården i Högsbohöjd är ett bostadsområde som ligger på eftertraktad mark. Området byggdes under 1960-talet och består av 771 lägenheter. Stena Fastigheter som äger bostäderna vill genomföra en statushöjande renovering för att kunna ta ut en högre hyra och därmed öka sin vinst. Hyrorna kommer att höjas med upp emot 60%, vilket innebär att 8 av 10 av de som bor i området idag inte kommer att ha råd att bo kvar. Det sociala nätverk som har byggts upp i området kommer att splittras.³

Den här fotoboken innehåller fotografier på 12 familjer som bor i området. Genom att visa alla 36 vänskapsband som finns mellan dessa familjer belyses en stark gemenskap som i och med renoveringen riskerar att gå förlorad.

² Thörn, Håkan. (2012)

³ www.pennygangen.se

REFLEKTION

Med detta arbete vill jag uppmärksamma det sociala nätverk som har byggts upp i området Pennygången. Att visa vänskapsbanden i form av bildpar, tycker jag fungerar väl. Att det blir en hel del upprepning av bilderna förstärker endast komplexiteten och omfattningen av det sociala nätverket. Det handlar inte bara om 12 individuella familjers öden – om en familj tvingas flytta kan det innebära att 10 andra familjer kommer att förlora en vän.

Då detta är ett dokumentärt projekt som inneburit att jag har fotograferat familjerna i deras privata hem har den största utmaningen varit att inge ett förtroende så att jag som främling har välkomnats i deras hem. En stor del av tiden i början av projektet har gått åt till att hitta en form för hur jag ska kontakta människorna för att inge förtroende. Det har även krävts en hel del administration för att hitta lämpliga fototillfällen. Eftersom jag helst ville fotografera när det var dagsljus samt när alla var hemma, har fotograferingen mest skett under helger.

Behöver man förstå direkt?

När jag har visat den färdiga fotoboken till olika personer är det många som trots att varje så kallat häfte visar alla vänskaper som just den familjen har. Så är inte fallet – varje vänskapsrelation visas bara en gång, vilket innebär att bara ca hälften av en familjs vänskapsband finns med i denna familjs häfte. Resterande vänskapsrelationer finns placerade i de andra familjernas häften. Om alla vänskapsband som varje familj har skulle visas utifrån varje familj, hade antalet bildpar totalt sett visats två gånger, och arbetet hade därmed blivit dubbelt så omfattande. En annan svårighet har varit hur man ska läsa ihop bildpar, eventuellt behöver marginalen mellan två bilder minskas för att de lättare ska läsas ihop. Kanske behöver fotobokens inledande text förtydligas för att man som betraktare lättare ska kunna sätta sig in i hur den ska läsas?

Till examensutställningen skulle jag framförallt förändra inledningstexten, förtydliga hur fotoboken ska läsas samt hitta en mildare ton. Exempelvis kan bolagsnamnet Stena Fastigheter utelämnas. Så som den är skriven just nu ligger fokus mest på den politiska aspekten, och mindre på vad fotoboken faktiskt handlar om – att belysa gemenskapen mellan 12 familjer. Dessutom skulle jag vilja förbättra typografin som jag inte tycker sitter helt bra.

KÄLLFÖRTECKNING

Böcker

Bick, Nico. (2011). *P.I. Nico Bick*, Amsterdam.

Davatz, Barbara. (1999). *Portraits 1982, 1988, 1997 – As Time Goes By*. Edition Patrick Frey, Zürich.

Jensen, J. S. (1974). *Hammarkullen*. Fyra Förläggare AB, Göteborg.

Kaneko, Ryuichi & Vartanian, Ivan. (2009). *Japanese photobooks of the 1960s and '70s*. Aperture, New York.

Artiklar

Thörn, Håkan. (2012). *Debatt: Resurssvaga grupper trycks allt längre ut i periferin*. Göteborgsposten. www.gp.se/nyheter/debatt/1.1148825-debatt-resurssvaga-grupper-trycks-allt-langre-ut-i-periferin (2013-03-19)

Internet-sidor

www.judithvanijken.nl (2013-02-06 till 2013-03-18)

www.pennygangen.se (2013-02-06 till 2013-03-23)

Informationsvideor (youtube)

Catharina Thörn om gentrifiering och segregering.

www.youtube.com/watch?v=UXMm2IMhk0Y
(2013-01-23)

Catharina Thörn om gentrifiering och segregation, del 2.

www.youtube.com/watch?v=n3vERiBrJ7c
(2013-01-23)

Stadsvandring på Pennygången 18/8 2012 – 4 delar.

www.youtube.com/watch?v=mygQtCvFGW4&list=PLB09E1519EDBDC7C7

www.youtube.com/watch?v=aq9vcNh-hMA&list=PLB09E1519EDBDC7C7

www.youtube.com/watch?v=71sy1NzZJc4&list=PLB09E1519EDBDC7C7

www.youtube.com/watch?v=LvOpqD3ysgw&list=PLB09E1519EDBDC7C7
(2013-01-23 och 2013-03-19)